

Aleksander Andrzejewski, Tadeusz Grabarczyk, Leszek Kajzer, Janusz Pietrzak

Rudy, gm. Kuźnia Raciborska, woj. katowickie, AZP 92-42/-

Informator Archeologiczny : badania 27, 98-99

1993

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

stego, przedmiotami z żelaza i metali) oraz kośćmi ludzkimi i zwierzęcymi, węglem drzewnym i polepą. Groby były usytuowane w kierunku wschód–zachód, tylko grób nr 7 miał sklepienie w kierunku północ–południe. W grobach nr 4 i 5 znajdowały się szczątki ludzkie (w grobie 5 nawet podwójne), lecz nie zostały one jeszcze wyeksplorowane. W grobie nr 5 znaleziono pęk srebrnych nici (ok. 15 sztuk) o długości ok. 4 cm. Wyeksplorowano natomiast groby 8 i 9, w których nie znaleziono pochówków, lecz tylko nieliczne pojedyncze kości. W górnej części grobu nr 9 znaleziono prawie cały kubeczek gliniany pokryty żółtą glazurą. Groby nr 8 i 9 miały prawdopodobnie jedno sklepienie, którego ślady widoczne są na wschodniej ścianie szczytowej.

Przy ścianie północnej, pomiędzy grobami nr 2, 4, 5, 6 odkryto klepisko o grubości 7–10 cm, na głębokości ok. 113–138 cm, które wystąpiło także w wykopie z poprzedniego roku, również na głębokości ok. 135 cm. Być może był to pierwszy poziom kościoła. Przy grobie nr 5, na wschód od niego, znajdował się prawdopodobnie piec do ogrzewania chóru (prezbiterium) o wymiarach 30 x 52 cm, na głębokości 145 cm. Na południe od niego znajdowała się warstwa popiołu. Nad tym, w sypkim, brunatnym humusie przemieszanym z piaskiem, znajdowało się wyjątkowo dużo fragm. ceramiki, przeważnie średniowiecznej, w tym grafitowej, paciorek szklany oraz fragm. łańcucha i gwoździe żelazne.

Badania będą kontynuowane.

Rudy
gm. Kuźnia Raciborska, woj.
katowickie
AZP 92-42/—

Uniwersytet Łódzki Katedra Archeologii

Badania prowadzili mgr Aleksander Andrzejewski, dr Tadeusz Grabarczyk, prof. dr hab. Leszek Kajzer (autor sprawozdania) i mgr Janusz Pietrzak. Finansowane przez Centrum Dziedzictwa Kulturowego Górnego Śląska. Drugi sezon badań. Zespół opactwa cysterskiego, od XIX w. pałac książąt raciborskich.

Celem badań w 1993 r. było poznanie średniowiecznego „claustrum”, silnie przebudowanego i częściowo rozebranego w trakcie przebudowy barokowej i XIX-wiecznej. Zakończono eksplorację wykopu I, badanego w 1992 r., oraz wyeksplorowano wykopy X–LIII. Łączna powierzchnia wykopów badawczych w 1993 r. wyniosła ok. 380 m², zaś ich orientacyjna kubatura ok. 730 m³. Zgromadzono późnośredniowieczny, nowożytny i współczesny materiał ruchomy (łącznie ok. 600 zabytków), który ujęto w 373 pozycje inwentarzowe. Dokonano licznych obserwacji architektonicznych i wykonano odpowiednią dokumentację rysunkową, pomiarową i fotograficzną.

44 wykopy ulokowano w kilku rejonach badanego obiektu — były to: skrzydło wschodnie (21 wykopów, w tym w kapitularni), skrzydło zachodnie (10 wykopów), skrzydło północne (5 wykopów), wirydarz (3 wykopy), okolice zespołu (5 wykopów).

Stwierdzono, że murowane, trójskrzydłowe, wczesnogotyckie i gotyckie „claustrum” zostało w znacznej części rozebrane w trakcie barokowej przebudowy klasztoru, dokonanej z inicjatywy opata Andrzeja Emanuela Pospela w 2. poł. XVII w. przez nyskiego mistrza Melchiora Wernera. Prace przekształcające zespół cysterski prowadzono do l. 90. XVIII w., a w l. 40. XIX w. budowla barokowa została gruntownie przekształcona w nowoczesną rezydencję książąt raciborskich. Pałac był także modernizowany u schyłku XIX w. i w l. 30. XX w. Te okoliczności sprawiły, że gotyckie mury „claustrum” zachowały się w stanie całkowicie wrywkowym, co utrudnia nie tylko badania, ale nawet ich elementarne poznanie (brak jest np. pozostałości skrzydła północnego, gdyż na jego miejscu powstały znacznie niżej zagłębione w grunt piwnice skrzydła wzniesionego w 2. poł. XVII w.). Poznanie obiektu nie ułatwiły także skromna ilość ruchomych materiałów zabytkowych (w trakcie kolejnych przebudów były one wyrzucane na zewnątrz) oraz zniszczenie pierwotnych układów stratygraficznych. Miąższość obserwowanych nawarstwień kulturowych

jest niezbyt wielka, zaś narastające w trakcie użytkowania zespołu nawarstwienia stratygraficzne zostały świadomie usunięte, głównie w l. 40. XIX w.

Do najważniejszych efektów tegorocznych prac zaliczyć można:

1. Zebranie wszystkich możliwych informacji o wyglądzie pierwotnego kapitulacza, które umożliwiają pełne rozrysowanie jego rzutu i bryły (odkryto wszystkie zachowane słuźki ceglane z bazami wykonanymi z piaskowca — 5, fragmentarycznie zachowany centralny filar i węgariki otworu wejściowego od strony krużganka).
2. Określenie względnej chronologii, rzutu (wraz z podziałami wewnętrznymi) i etapów budowy skrzydła wschodniego.
3. Poznanie wyglądu i podziałów skrzydła konwersów.
4. Dowodne potwierdzenie obecności murowanego skrzydła północnego i ustalenie wzajemnej relacji chronologicznej wszystkich skrzydeł.
5. Określenie rytmu artykulacji wszystkich elewacji wirydarza wraz z korektami wyglądu otworów (które wyglądały inaczej niż wynikało to z wstępnych sugestii, poczynionych w trakcie badań architektonicznych mgr. inż. arch. L. Stanisza).
6. Rozwarstwienie bryły zakrystii.
7. Elementarne poznanie charakteru sytuacji stratygraficznej w bezpośrednim otoczeniu badanego zespołu architektonicznego.
8. Wspomniany już materiał ruchomy, mimo swej wyrywkowości, dobrze charakteryzuje trzy zasadnicze etapy funkcjonowania zespołu: średniowieczny, nowożytny i współczesny.

Opactwo cysterskie, a potem pałac książąt raciborskich w Rudach to największy kubaturowo i najciekawszy historycznie zespół zabytkowy Górnego Śląska. Dlatego też badania powinny być kontynuowane, a w przyszłym roku przedmiotem naszych zainteresowań winno być opactwo w kreacji barokowej.

Materiały i dokumentację złożono w Katedrze Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego.

Serock, st. II, gm. loco, woj. st. warszawskie — patrz: okres nowożytny

Tarnów–Stare Miasto, st. 14
AZP 103–66/1

Pracownie Konserwacji Zabytków
Sp. z o. o. Pracownia Archeologiczno-Konserwatorska w Tarnowie

Badania prowadzili mgr mgr Andrzej Cetera, Eligiusz Dworaczyński (autor sprawozdania) i Jerzy Okoński. Finansowane przez Zarząd Miasta Tarnowa. Stare Miasto.

W 1993 r. teren Starego Miasta w Tarnowie objęty został pracami ziemnymi, mającymi na celu wymianę sieci instalacyjnej i nawierzchni. Korzystając z okazji umożliwiającej eksplorację wykopów, przeprowadzono badania archeologiczne na terenie obecnego placu Kazimierza, będącego niegdyś placem targowym. Wyniki badań wskazują, iż do XVI w. teren placu opadał dość stromo w kierunku południowym i zachodnim. W wykopach archeologicznych warstwy wyznaczające fazy średniowieczne uchwycone zostały w niewielkich fragm., ponieważ uległy zniszczeniu w XVI w. w trakcie rozbudowy pobliskich posesji. Pochodzą z tego czasu rozległe wkopy z gruzem rozbiórkowym i materiałem budowlanym, jak również warstwa akumulacyjna czarnej próchnicy ze szczątkami organicznymi i dużą liczbą materiału zabytkowego. Plac był zapewne częściowo zabudowany mniej lub bardziej trwałymi kramami, którym towarzyszyły jamy zasobowe lub piwniczki do przechowywania towarów. Kilka wkopów o równych ścianach, uchwyconych w wykopie 2/93, to najpewniej pozostałości po takiej zabudowie. Intensywnie użytkowane partie obecnego pl. Kazimierza, sąsiadujące z ul. Katedralną i sama ulica, były wielokrotnie utwardzane. Najczęściej błotnistą nawierzchnię moszczono w średniowieczu faszyną, ale stosowano także bruk kamienny z otoczaków. W południowej, niższej partii placu, gdzie spływały